

'CHRONISCHE ZIEKTEN ZIJN TE VOORKOMEN'

Preventie met moderne technieken

Farmaceutisch bedrijf Janssen Prevention Center (JPC) kiest voor preventie: hoe kunnen we chronische aandoeningen, zoals ook reuma, voorkómen? Door er vroeg bij te zijn, veel vroeger dan nu. Jaap Goudsmit legt uit hoe JPC dit wil aanpakken. Het bedrijf wil nadrukkelijk aansluiten bij moderne technieken zoals apps en smartwatches.

Jaap Goudsmit: "Chronische ziekten kun je niet begrijpen zonder meer te weten over het onderliggende verouderingsproces."

Jaap Goudsmit leidt het pas opgerichte JPC en vindt dat we ziekten moeten zien te voorkomen. JPC is onderdeel van Janssen Pharmaceutical Companies, dat weer hoort bij Johnson & Johnson. "De gezondheidszorg moet van curatief naar preventief", zegt Goudsmit in een gesprek vanuit de fauteuil op zijn werkkamer. Een gesprek met viroloog Jaap Goudsmit is een gesprek over de toekomst. Waar moet het heen met de gezondheidszorg? Wat doen we met de groei van het aantal chronisch zieken? We worden steeds ouder, maar worden we ook gezond oud? We zien steeds meer mensen met twee of meer aandoeningen, hoe gaan we hen behandelen? Met de dure medicijnen die nu op de markt komen? Dat wordt straks onbetaalbaar.

Hiv en aids

Goudsmit is bekend van het onderzoek in de jaren tachtig en negentig naar hiv en aids. "Opeens gingen homoseksuele mannen dood aan vreselijke kwalen die we niet begrepen. In het begin was nog niet duidelijk dat het om een virus ging dat het afweersysteem afbrak. Dat bleek later pas. Nog tien jaar later kwamen de eerste medicijnen." Vanuit zijn functie als hoogleraar bij het Amsterdamse AMC stond Goudsmit aan het front van de ontwikkelingen. Rond 2000, toen aids – althans in het Westen – onder controle was, kreeg Goudsmit het gevoel dat het tijd werd voor iets anders. "Als virologen konden we niet zo veel meer doen. Weliswaar was er nog geen vaccin tegen aids, maar dat laat zich ook niet zo makkelijk maken. Ik ben nog verbonden geweest aan enkele NGO's,

non-gouvernementele organisaties, maar daar ligt toch niet mijn hart.”

In 2001 stapte hij over naar de industrie. Enkele fusies en overnames later is hij nu hoofd van het Janssen Prevention Center, waar hij zijn achtergrond als viroloog niet verloochent. “Veel infectieziekten hebben een lange incubatietijd; tussen het geïnfec-teerd raken en de eerste klachten kunnen vele jaren liggen. Bij aids is deze incuba-tietijd bijvoorbeeld zeven à acht jaar. Direct na de infectie merk je nog niets, pas later treedt de ziekte aan de oppervlakte. Zoiets speelt ook bij chronische, niet-over-draagbare aandoeningen. Alzheimer bij-voorbeeld begint niet pas met het eerste geheugenverlies. Nee, misschien al twintig of dertig jaar daarvóór. Dan zie je de eer-ste eiwitontsporingen in het hoofd. Bij Janssen Prevention Center willen we het beginpunt van zulke chronische aandoenin-gen achterhalen, en vervolgens kijken of we met medische middelen de verdere uitgroei van de ziekte kunnen stoppen.”

Veroudering

Het model dat Goudsmit hanteert, is dat van gezond oud worden. “Ideaal gespro-ken overlijden we op ons tachtigste, negen-tigste of honderste zonder daarvóór één centje pijn te hebben gevoeld. Dat klinkt misschien utopisch, maar ik ken een aantal mensen die zo zijn gestorven, en ik denk dat dit voor meer mensen haalbaar is. We moeten het proces van aftakeling zien te verkorten.”

Goudsmit gaat dit probleem op twee ni-veaus te lijf: ten eerste via gericht onder-zoek naar grote aandoeningen. Behalve Alzheimer zijn dat cardiovasculaire ziekten en kanker. Daarnaast kijkt hij naar veroude-ring in het algemeen. “Alle mannen krijgen een keer prostaat-kanker, als ze maar oud genoeg worden – al gaan ze er niet altijd aan dood. Uit recent onderzoek blijkt dat alle vrouwen een keer borstkanker krijgen,

als ze maar oud genoeg worden. Dat bete-kent dat dit verouderingsziekten zijn, ze zijn gerelateerd aan de algemene afbraak van het lichaam. Chronische ziekten kun je niet begrijpen zonder meer te weten over dit onderliggende verouderingsproces.”

Reumatoïde artritis

JPC gaat chronische ziekten op specifieke punten benaderen. “Bij Alzheimer richten we ons op de eiwitaccumulatie in de hersen-en, bij hart- en vaatziekten op de choleste-rol- en de zouthuishouding. We willen op de markt komen met producten die een verborgen ziekteproces tot stilstand kunnen brengen.” Ook voor reuma ziet Goudsmit mogelijkheden: “Reumatoïde artritis gaat vaak gepaard met gecitrullineerde eiwitten, dat zijn eiwitten met te veel citrulline, een aminozuur. Nu is er precies één bacterie die eiwitten kan citrullineren en dat is P. gingivalis, de bacterie die zorgt voor paro-dontitis (vergevorderde tandvleesontste-king). Dat betekent dat P. gingivalis moge-lijk bijdraagt aan reumatoïde artritis, en dus kun je via goede mondhygiëne de ontwik-king van RA misschien voorkomen.”

“Stoppen met roken blijkt ontzettend moei-lijk. De daling in het aantal rokers zet niet door. Dan zeg ik: ontwikkel betere nicotine-pleisters, zodat je de schadelijke gevolgen van het roken in elk geval voorkomt.” Een ‘leefstijlfactor’ waar Goudsmit wel veel in ziet, is de toenemende trend je eigen gezondheid te meten. “Er komen steeds meer apps waarmee je kunt bijhouden hoeveel je eet of hoeveel je beweegt. Straks krijgen we smartwatches die automa-tisch je bloeddruk meten. Dat is prima! Al die gegevens bij elkaar leveren aanwijzin-gen hoe het staat met jouw gezondheid.”

Ziekten eerder op het spoor

“Al die data maken dat we ziekten straks eerder op het spoor kunnen komen en di-agnosticeren. Dan hoeft het niet negen jaar te duren voordat we bij rugklachten conclu-deren dat het om de ziekte van Bechterew gaat. Met de data die je zelf verzameld hebt, stap je naar je huisarts, en je vraagt of er iets aan de hand is. In de huidige zorgpraktijk heeft een huisarts tien minuten tijd voor jou, en in die tijd kan hij nooit zoveel metingen doen.”

‘MOGELIJK KUN JE RA MET GOEDE MONDHYGIËNE VOORKOMEN’

Smartwatch

Enkele veel voorkomende en dodelijke ziekten zoals borstkanker en dikke-darman-ker worden momenteel aangepakt via be-volkingsonderzoeken. Is dat niet voldoende om klachten voor te zijn? Goudsmit vindt van niet. “Bij een bevolkingsonderzoek traceer je alleen mensen bij wie de kanker zich al ontwikkeld heeft. Ze zitten als het ware net tegen de ziekte aan, terwijl je er veel eerder bij moet zijn.” Ook klassieke leefstijlfactoren, zoals roken, zijn geen zaken waar JPC naar kijkt.

“IT-bedrijven als Google, Apple en Microsoft zijn intensief met gezondheid bezig, ontwikkelen apps en gadgets om gezondheid te meten. Daar sluit JPC bij aan. Jonge mensen vinden dit interessant, ze doen alles met hun telefoon. Ze vinden het leuk om data te verzamelen. Ik kijk heel goed naar mijn dochters en zie dat ze veel makkelijker met informatie omgaan dan wij. Dat is de kant die we opgaan.”

JOS OVERBEEKE

